

Till

Statsrådet Parisa Liljestrand
Kulturdepartementet

Ensimäinen askel sovinthoon

Begäran om medel till tornedalingar, kväner och lantalaiset - ett första steg till försoning

För två månader sedan överlämnades slutbetänkandet *Aivan ko meitä ei olis ollukhaan - eksklyteerinki ja assimileerinki tornionlaaksolaisista, kväänistä ja lantalaisista* SOU 2023:68 (sv. Som om vi aldrig funnits - exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset) av Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset (KU 2020:01) till regeringen genom kulturminister Parisa Liljestrand, Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset (STR-T) och Met Nuoret. I kommissionens slutbetänkande poängteras att utredningen har lagt en grund för en fortsatt och långsiktig försoningsprocess, som regeringen nu behöver ta ansvar att driva vidare med minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset. I statsrådet Parisa Liljestrands tal, under överlämnandet, betonade hon att både regeringen och minoriteten har ett ansvar för det viktiga steget till försoning; en process som behöver få ta tid och bygger på ömsesidig tillit. Regeringens initiala ansvar konkretiseras i följande fyra punkter (SOU 2023:68; s. 596):

Regeringen

- bör ta ansvaret för en fortsatt sammanhållen försoningsprocess i nära samråd med minoriteten, myndigheter och andra berörda parter.
- bör utan dröjsmål erkänna de kränkningar som har begåtts mot minoriteten,
- bör utan dröjsmål inleda en dialog med minoriteten om förutsättningarna och formerna för en offentlig ursäkt,
- bör utan dröjsmål och i nära samarbete och dialog med minoriteten utarbeta en handlingsplan för genomförandet av förslag till fortsatta insatser som kan bidra till upprättelse och främja försoning.

STR-T, företrädare för tornedalingar, kväner och lantalaiset, ser att en framgångsrik försoningsprocess sker genom bra samarbete och dialog mellan regeringen, minoriteten och andra involverade parter. Dock är STR-T i ett kritiskt läge eftersom otillräckliga resurser förhindrar minoriteten att överhuvudtaget medverka i försoningsarbetet. I kommissionens slutbetänkande betonas kravet av ökade medel för minoriteten till den fortsatta försoningsprocessen (s. 658):

Minoriteten behöver tillförsäkras tillräckliga resurser för att aktivt kunna involveras i det fortsatta försoningsarbetet, inte minst vad gäller i utarbetandet och uppföljningen av handlingsplanen. [...] Kommissionen har föreslagit att statsstödet till minoritetsorganisationerna måste öka, men det krävs att minoriteten tilldelas ökade resurser redan innan ett nytt statsstöd är utrett. Frågan om ökade medel är en viktig del i den fortsatta försoningsprocessen och behöver utformas i nära dialog med minoriteten.

Resursfrågan är tätt sammankopplad med minoritetens begränsade möjlighet till egenmakt och inflytande. Den fortsatta processen efter kommissionens avslut, kräver redan nu mer resurser för minoriteten. Civilsamhället har börjat bearbeta slutbetänkandets innehåll genom diskussioner, debatter och frågor som STR-T måste hantera och bemöta. Tidigare kunde personer vända sig till kommissionen för information och diskussion, men nu när den möjligheten inte finns längre förväntas STR-T, utan ekonomiska förutsättningar, hantera detta behov.

På grund av otillräckliga ekonomiska resurser har STR-T i dagsläget inte ens förutsättningar att bedriva verksamheten till en skäligen nivå. STR-T:s arbete med att stärka, utveckla och synliggöra minoritetens

språk, kultur, identitet och historia kräver resurser. Under en längre tid har den nationella minoritetens organisationer varit kraftigt underfinansierade. Det låga statsbidraget har varit den främsta finansiären för riksförbundet STR-T. Inför tilldelningen av statsbidraget 2023 beslutade Länsstyrelsen Stockholm, utan förvarning, att halvera summan som STR-T har erhållit föregående år. Redan innan halveringen av statsbidraget har STR-T varit i en ohållbar ekonomisk situation där verksamhetens överlevnad har nödsakats att förlita sig på ideellt arbete från dess anställda och medlemmar. Underfinansieringen leder till att minoriteten inte har tillräckliga förutsättningar att verka på lika villkor, utöva sin egenmakt och inflytande enligt lagstadgat skydd (SFS 2009:724), vilket har framförts i kommissionens slutbetänkande och i utredningen *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60)*. Som nämns tidigare, förhindrar den nuvarande ohållbara finansiella situationen minoriteten och STR-T att delta i det fortsatta försoningsarbetet. Förutom att bemöta människors behov av information och diskussion, förväntas STR-T involveras i utarbetandet och uppföljningen av handlingsplanen, implementera språkrevitaliserande och kulturfrämjande insatser, delta i samråd, samt förankra arbetet. De otillräckliga resurserna leder till verkningslös egenmakt och inflytande, vilket i sin tur orsakar lägre förtroende för staten och dess myndigheter.

För att uppnå en lyckad försoningsprocess bör det finnas ett gott förtroende mellan de involverade parterna. Tyvärr har minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset generellt ett bristande förtroende för staten och dess myndigheter. Det bristfälliga förtroendet är ett resultat av statens försvenskings- och assimileringspolitik, samt minoritetens begränsande förutsättningar till egenmakt och inflytande. Att stärka minoritetens egenmakt och inflytande är därför väsentligt för att reparera relationen mellan staten och minoriteten. Ökad egenmakt och inflytande kan endast uppnås om minoriteten ges förutsättningar att aktivt, utan fördröjning, delta i försoningsarbetet.

Kommissionen understryker angelägenheten att utan dröjsmål fortsätta försoningsarbetet tillsammans med minoriteten efter utredningens avslut. STR-T är positiva till att betänkandet nu har skickats ut på remiss, dock kan inte arbetet för upprättelse och försoning fördröjas till 15e april. Tidsaspekten är essentiell, försoning tar tid och kräver långsiktighet utan att arbetet fördröjs eller mattas av. Det är kritiskt att snarast påbörja försoningsarbetet eftersom många av de tornedalingar, kväner och lantalaiset som har drabbats av statens assimileringspolitik är äldre och riskerar att gå miste om försoning och upprättelse för de skador och kränkningar som har begåtts mot dem och minoriteten.

För närvarande finns en god potential för regeringen och minoriteten att dra nytta av det momentum som har byggts upp av kommissionens arbete. Samhällsintresset för och kunskapen om minoriteten, tornedalingar, kväner och lantalaiset har ökat den senaste tiden, likaså förväntningarna och kraven på regeringens och STR-T:s agerande efter överlämnandet den 15 november. Många organisationer, offentliga institutioner och privatpersoner har vänt sig till STR-T, med bland annat förfrågan om handlingsplanen för det fortsatta försoningsarbetet och vad som har skett efter överlämnandet av slutbetänkandet. Flertalet nationella och internationella organisationer har efterfrågat yttranden, samtal och deltagande i seminarier om fortsättningsarbetet.

Kommissionen påpekar att Sverige har ett folkrättsligt och moraliskt ansvar att reparera den skada som har orsakats av den statligt sanktionerade assimileringspolitik. Därtill har Europarådet kritiserat Sverige för att inte vidta tillräckliga åtgärder till att främja de nationella minoriteternas möjlighet att bibehålla och utveckla sina språk, kulturer och identiteter. Regeringen har därför nu möjligheten att visa, genom ansvarstagande och handlingskraft, att Sverige tar åtagandet av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3) på stort allvar. Dessutom får regeringen genom samarbete med STR-T tillgång till förbundets dryga 40 åriga erfarenhet, väsentliga sakkunnighet och breda nätverk nationellt

Svenska Tornedalingars Riksförbund
Tornionlaaksolaiset

och inom minoriteten. Avslutningsvis, blir det en möjlighet för regeringen att bidra till att uppnå Sveriges minoritetspolitiska mål.

Mot den bakgrunden bör regeringen, som ett första steg, snarast skapa ekonomiska förutsättningar för STR-T att arbeta med upprättelse och försoning. STR-T yrkar på 1.3 miljoner kronor för att finansiera en ettårig heltidstjänst och omkostnader för försoningsarbetet (administration, resor, seminarium och möten) i verksamheten. Genom anställningen kommer STR-T att kunna hantera och bemöta minoritetens initiala behov att bearbeta kommissionens resultat, och lägga grunden för ett smidigt samarbete med god dialog mellan parterna i den fortsatta försoningsprocessen. Syftet med tjänsten är att genomföra det väsentliga förarbetet inom minoriteten som behövs för att regeringen ska kunna leda en sammanhållen försoningsprocess. Det är avgörande att detta första steg genomförs omgående för att STR-T, företrädare för minoriteten, ska överhuvudtaget kunna arbeta med frågan internt och tillsammans med regeringen, myndigheter och andra berörda parter.

Dag som ovan

Terje Raattamaa
Vice ordförande STR-T

Eva Kvist
Verksamhetsledare STR-T

Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset
Tornedalsvägen 13, 984 31 Pajala

Tel: 073 735 40 91
Org.nr: 897600-3569
Bg: 669-2230

info@str-t.com
www.str-t.com
www.facebook.com/tornionlaaksolaiset

Svenska Tornedalingars Riksförbund
Tornionlaaksolaiset

Sändlista

Till

Kulturminister Parisa Liljestränd
Kulturdepartementet
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Kopia till

Statsminister Ulf Kristersson
Statsrådsberedningen
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

Utbildningsminister Mats Persson
Skolministern Lotta Edholm
Utbildningsdepartementet
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Landsbygdsminister Peter Kullgren
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
li.registrator@regeringskansliet.se

Ordförande Ida Karkiainen
Konstitutionsutskottet
ida.karkiainen@riksdagen.se

Ordförande Amanda Lind
Kulturutskottet
amanda.lind@riksdagen.se

Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset
Tornedalsvägen 13, 984 31 Pajala

Tel: 073 735 40 91
Org.nr: 897600-3569
Bg: 669-2230

info@str-t.com
www.str-t.com
www.facebook.com/tornionlaaksolaiset